

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

SITOUTTAVAN KOULUYHTEISÖTYÖN ARVIOINTI

Alustavia arviointituloksia ja kehittämissuosituksia

Eeva-Liisa Markkanen, arviointiasiantuntija
Niina Rumpu, arviointiasiantuntija
Jaana Saarinen, johtava arviointiasiantuntija
Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Sitouttavan kouluysteisötyön arvioinnin tavoitteena on

- arvioida pilottihankkeissa kehitettäviä kouluun kiinnittymistä tukevia sekä poissaolojen ehkäisyyn ja puuttumiseen liittyviä toimintatapoja ja niiden toimivuutta.
- tukea arviointitiedon avulla pilottihankkeissa tapahtuvaa kehittämistyötä.
- tuottaa tietoa valtakunnallisen sitouttavan kouluysteisötyön toimintamallin kehittämiseen.
- laatia ehdotus oppilaiden poissaolojen valtakunnallisen tilastoinnin ja seurannan vakiinnuttamisesta.

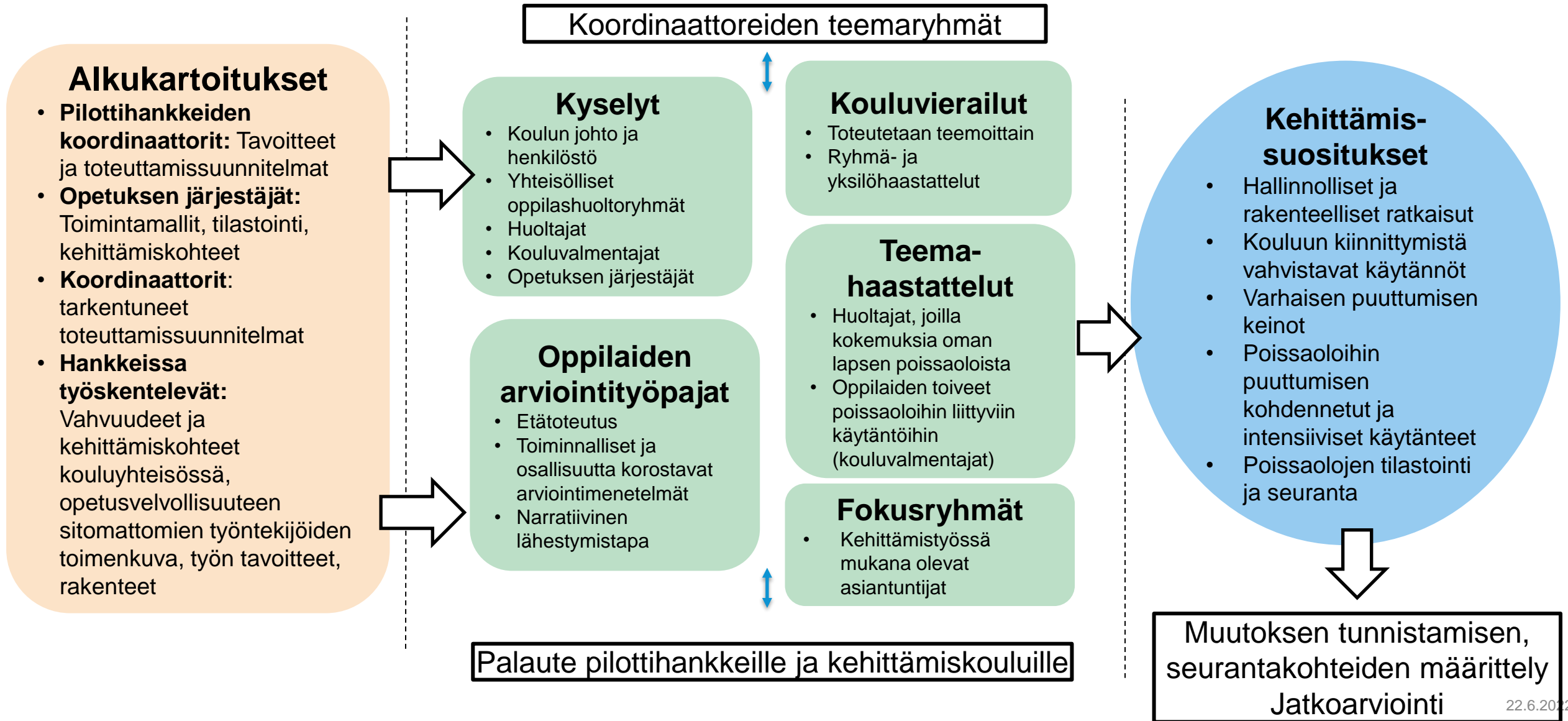
Sitouttavan kouluysteisötyön mahdollistavat ja poissaoloihin puuttumista edistävät hallinnolliset ja rakenteelliset ratkaisut

Kouluun kiinnittymistä vahvistavat ja poissaoloja ennaltaehkäisevät käytännöt ja varhaisen puuttumisen keinot

Poissaoloihin puuttumisen kohdennetut ja intensiiviset toimenpiteet ja käytänteet

Arvioinnin eteneminen

Arviointiaineisto

Arviointiaineistot

- **Alkukartoitus**
 - SKY-pilottihankkeiden koordinaattoreille (n = 24)
 - opetuksen järjestäjille (n = 112)
 - opetusvelvollisuuteen sitomattomille työntekijöille (n = 79)
- **Kyselyt SKY-kehittämiskoulujen**
 - henkilöstölle (n = 127)
 - yhteisöllisille oppilashuoltoryhmille (n = 100)
 - oppilaiden huoltajille (n = 3402)
- **Muut aineistot**
 - Haastattelut huoltajille (n = 9)
 - Kouluvalmentajien keräämät terveiset nuorilta (n = 22)
 - Kouluvierailut ja niiden yhteydessä pidetyt työpajat oppilaille
 - Fokusryhmäkeskustelut

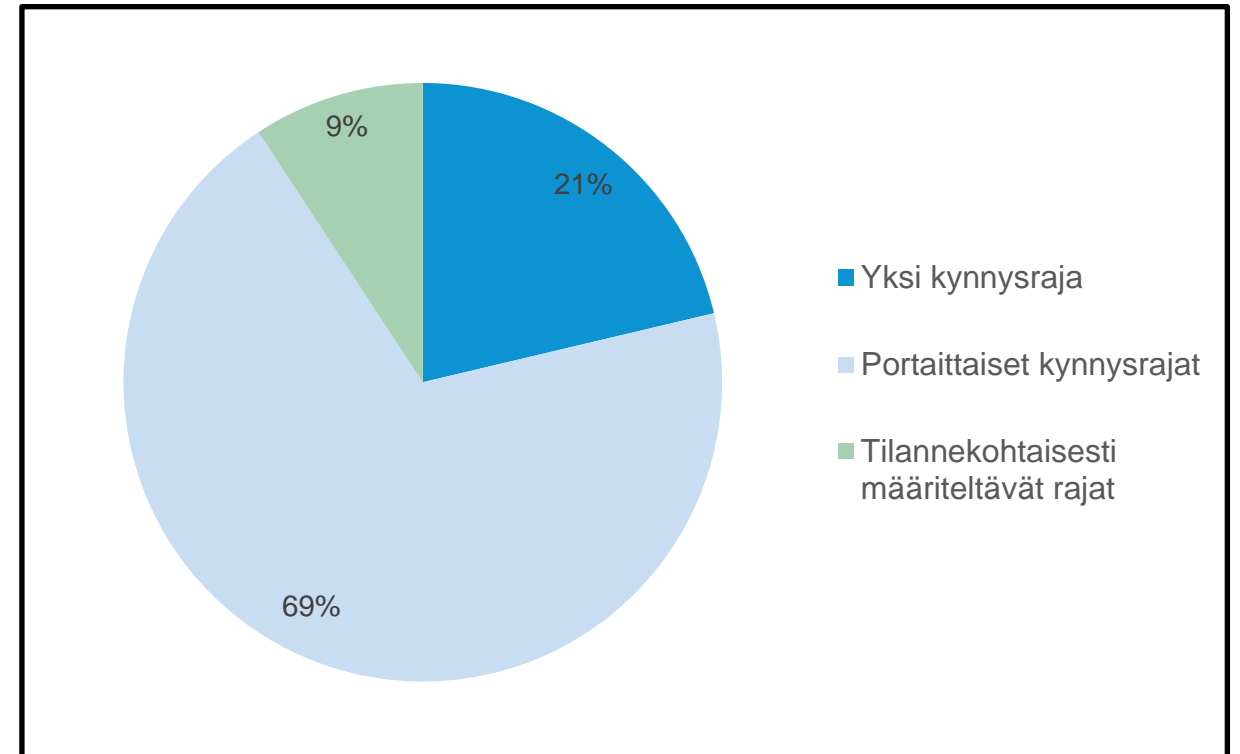
KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Poissaoloihin liittyvät toimintamallit

Opetuksen järjestäjien laatimia poissaolojen toimintamalleja käytetään kouluissa kattavasti

- Poissaoloihin puuttumisen kynnyksrajat luokiteltiin kolmeen eri kategoriaan:

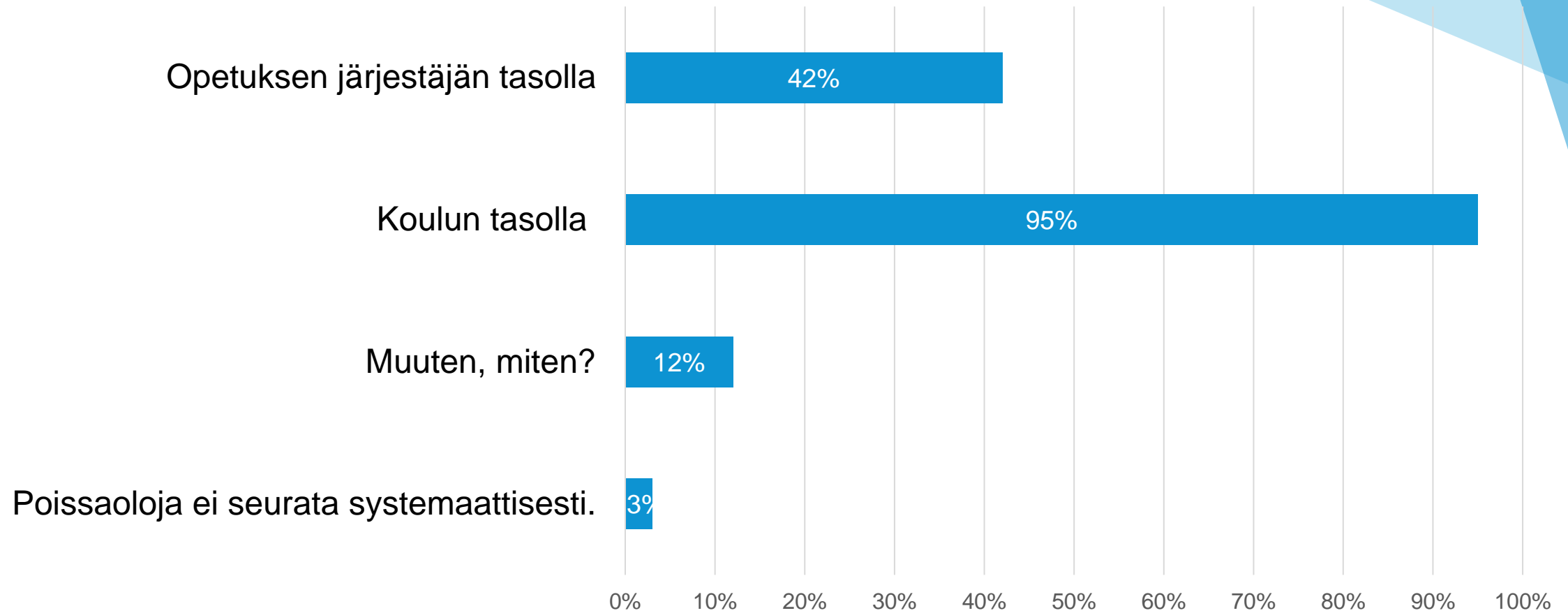
1. Porrasmalli (69 %)
2. Yksi kynnyksraja (21 %)
3. Tilannekohtaisesti määriteltävät puuttumisen rajat tai ei yhteisestä määriteltäviä raja-arvoja (9 %)

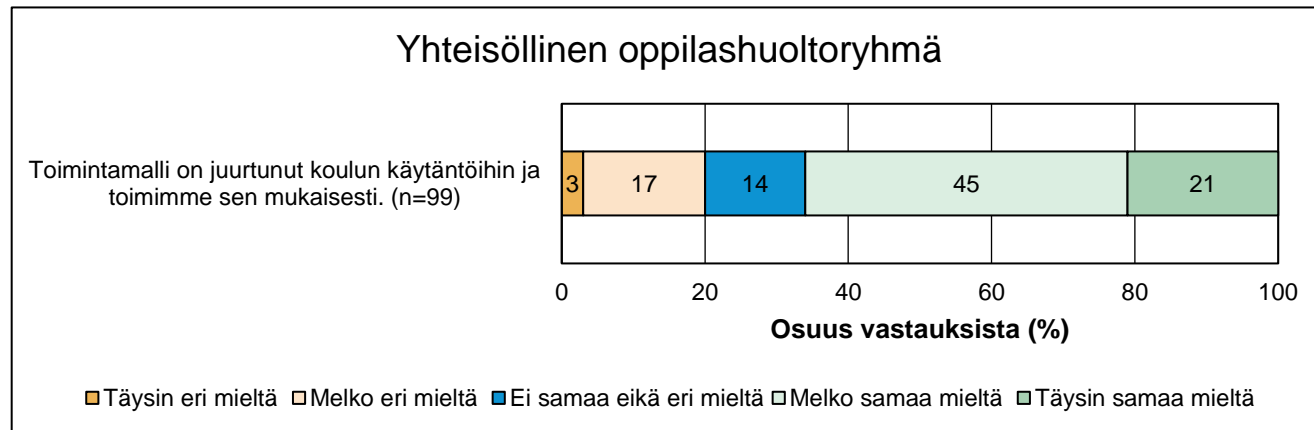
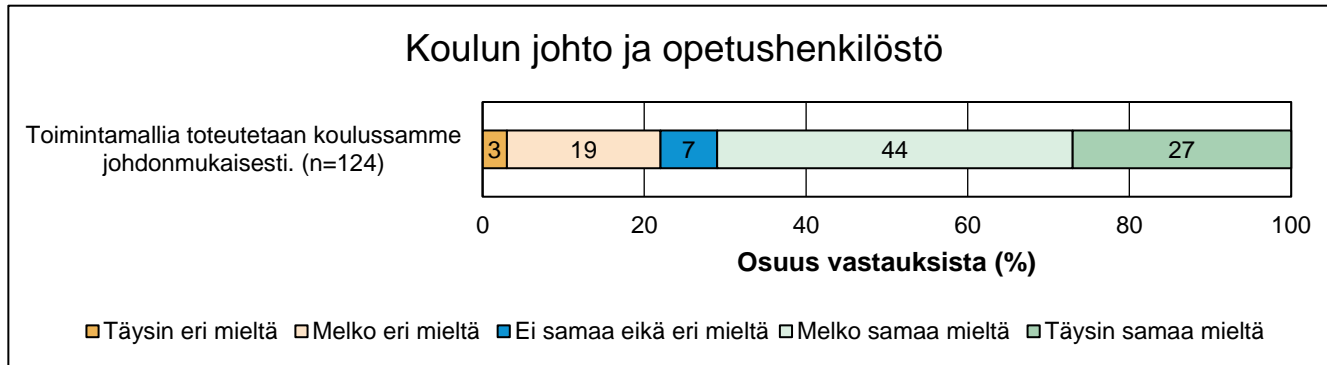
Poissaoloihin puuttumisen kynnyksrajoissa on suurta vaihtelua

Kynnysrajan kuvaus	Pienin arvo	Suurin arvo
Poissaolotuntien määrä, jolloin käynnistyvät ensimmäiset toimenpiteet (n=89)	1	60
Poissaolotuntien määrä, jolloin käynnistyvät kohdennetut toimenpiteet (n=90)	15	100
Poissaolotuntien määrä, jolloin käynnistyvät intensiiviset toimenpiteet (n=86)	30	150

Oppilaiden poissaolojen seuraaminen

Toimintamallin juurruttamiseen tulee kiinnittää huomiota kouluissa

- Sekä koulun johdon ja opetushenkilöstön että yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien vastauksissa poissaoloihin liittyvän toimintamallin juurtumisessa koulun käytäntöihin esiintyi vaihtelua.
- Noin viidennes kummastakin vastaajaryhmästä oli eri mieltä toimintamallin johdonmukaista noudattamista sekä juurtumista koskevien väittämien kanssa.

”

Toimintamalliin tulisi henkilökunta perehdyttää säännöllisesti, kuten myös oppilaat ja huoltajat.

Toimintamallista tulisi kerätä palautetta ja kehittää mallia sen pohjalta. Teoriassa ihan hyvä malli, mutta ei ole vielä päässyt oikein käytäntöön.

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

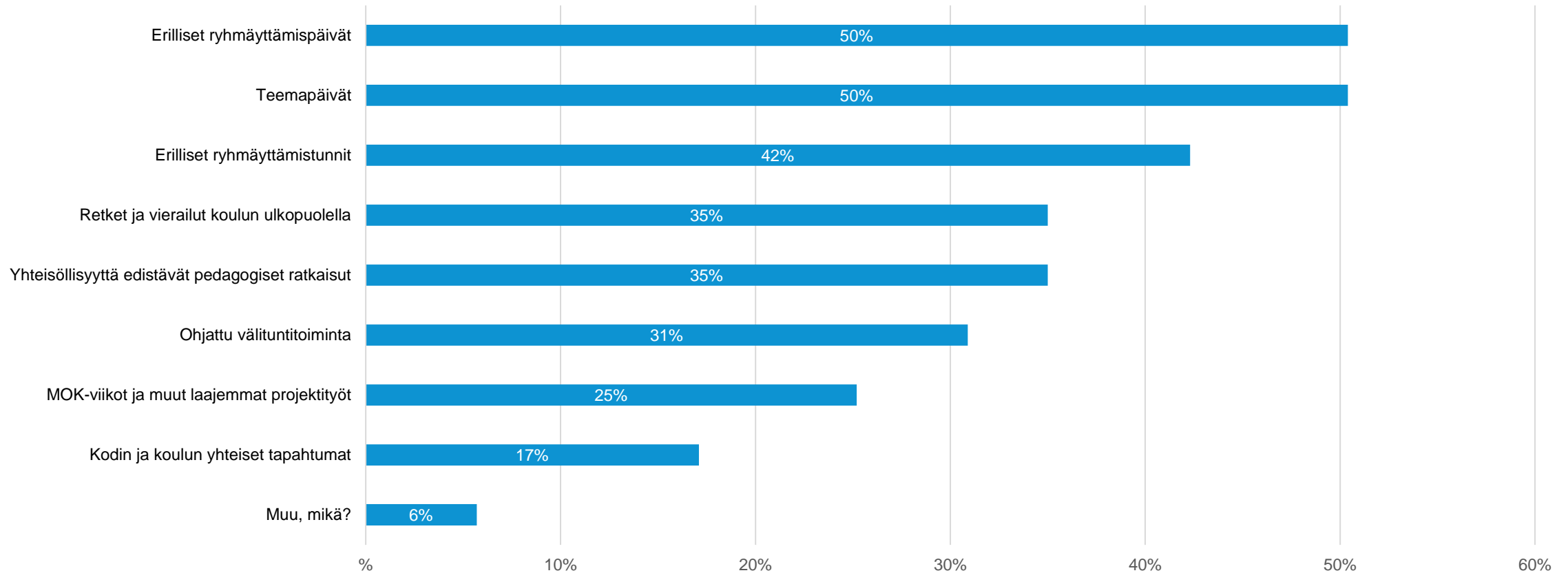

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

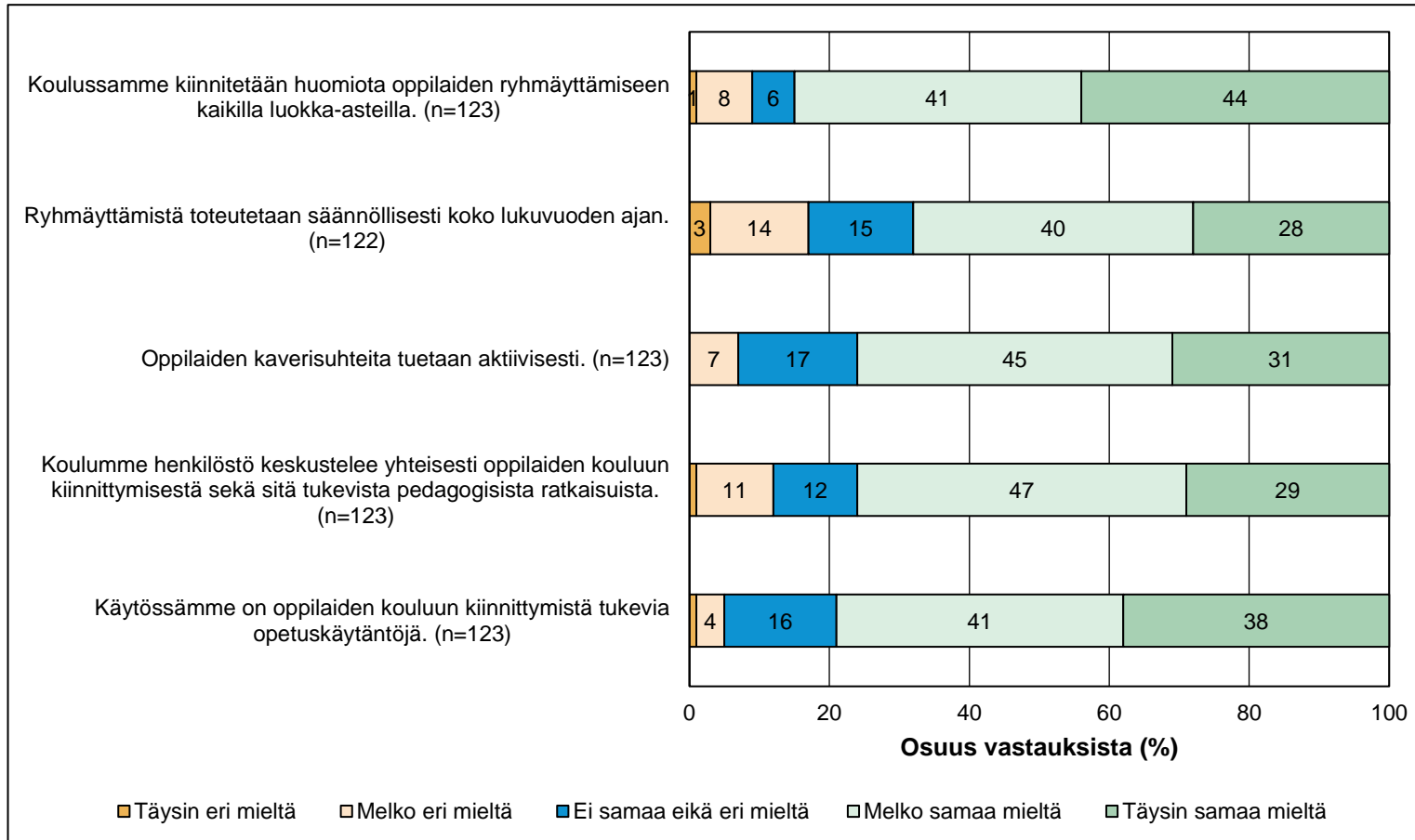
Kouluun kiinnittyminen ja yhteisöllisyyttä edistävät käytännöt

Koulun johdon ja opetushenkilöstön vastauksissa korostuvat erilliset ryhmäyttämispäivät ja teemapäivät

Millaiset asiat koulussanne ovat eniten edistäneet yhteisöllisyyttä? (n=127)

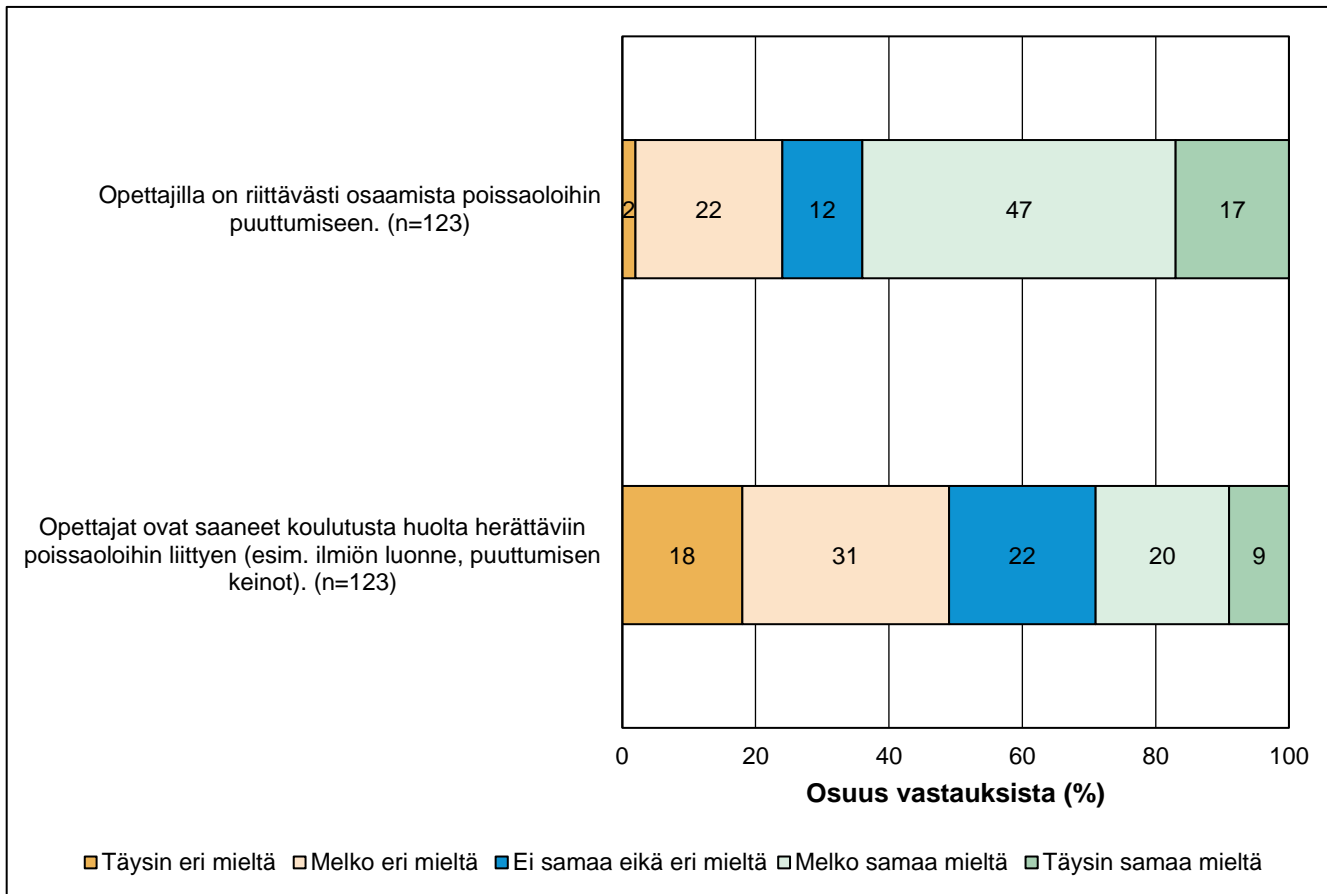

Jatkuvan ryhmäyttämisen käytäntöihin, oppilaiden kaverisuhteiden tukemiseen sekä kouluun kiinnittymistä tukeviin opetuskäytäntöihin tulee kiinnittää huomiota

- Arviointiaineiston mukaan kouluun kiinnittymistä osana koulun arkea ja pedagogisia ratkaisuja tulee vahvistaa. Koulujen henkilöstö tunnistaa erilaisten teemapäivien ja yksittäisten ryhmäyttämispäivien merkityksen yhteisöllisyyden vahvistamisessa.
- Heikommin toteutuvat jatkuva ryhmäyttäminen, oppilaiden kaverisuhteiden aktiivinen tukeminen sekä kouluun kiinnittymistä tukevat opetuskäytännöt.

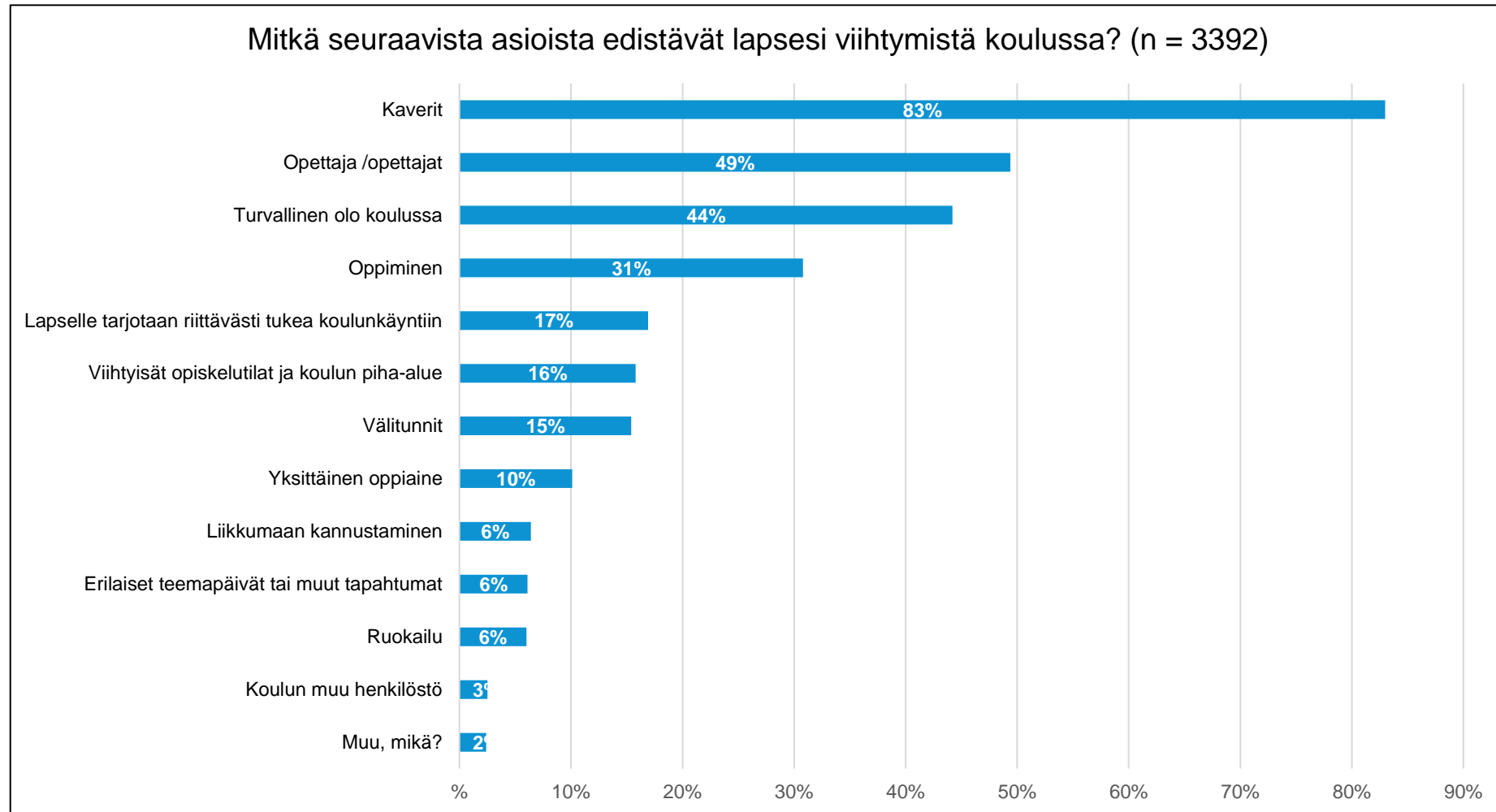
Koulun johto ja henkilöstö arvioivat, että opettajien osaamista poissaoloihin puuttumisessa tulee vahvistaa esimerkiksi lisäämällä koulutusta.

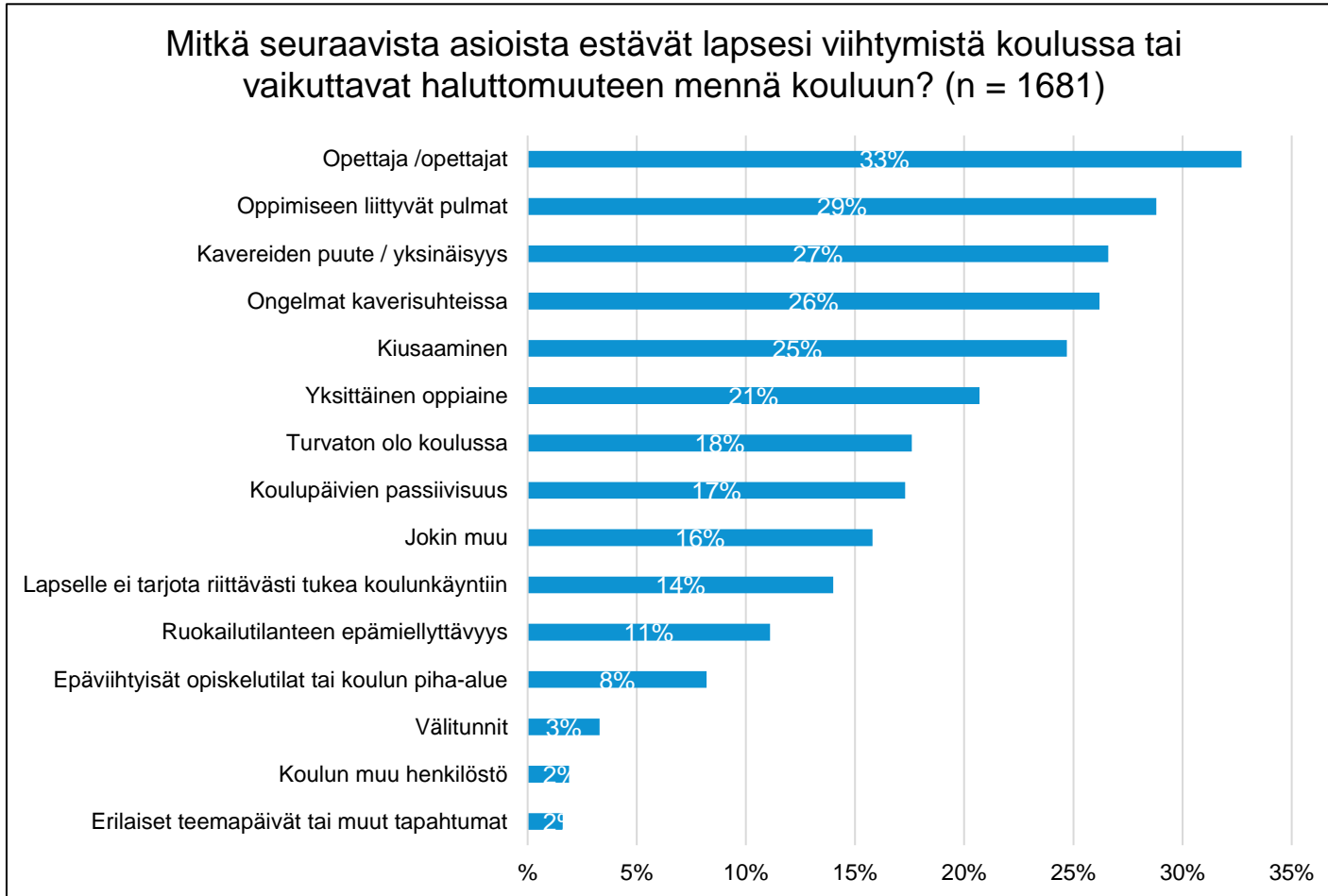
” Kehittämistä vaatii opettajien innostaminen asiaan, yhteisöllisten ja ryhmäyttävien toimien rakentaminen toimenkuvan sisään.”

”Henkilöstö ei koe asiaa tärkeäksi, painopiste on enemmän itse opiskeluun liittyvissä asioissa (arviointi, kotitehtävät, kokeet...)”

Kaverit, opettajat, turvallinen olo koulussa ja oppiminen vaikuttavat huoltajien mielestä merkittävästi viihtymiseen koulussa

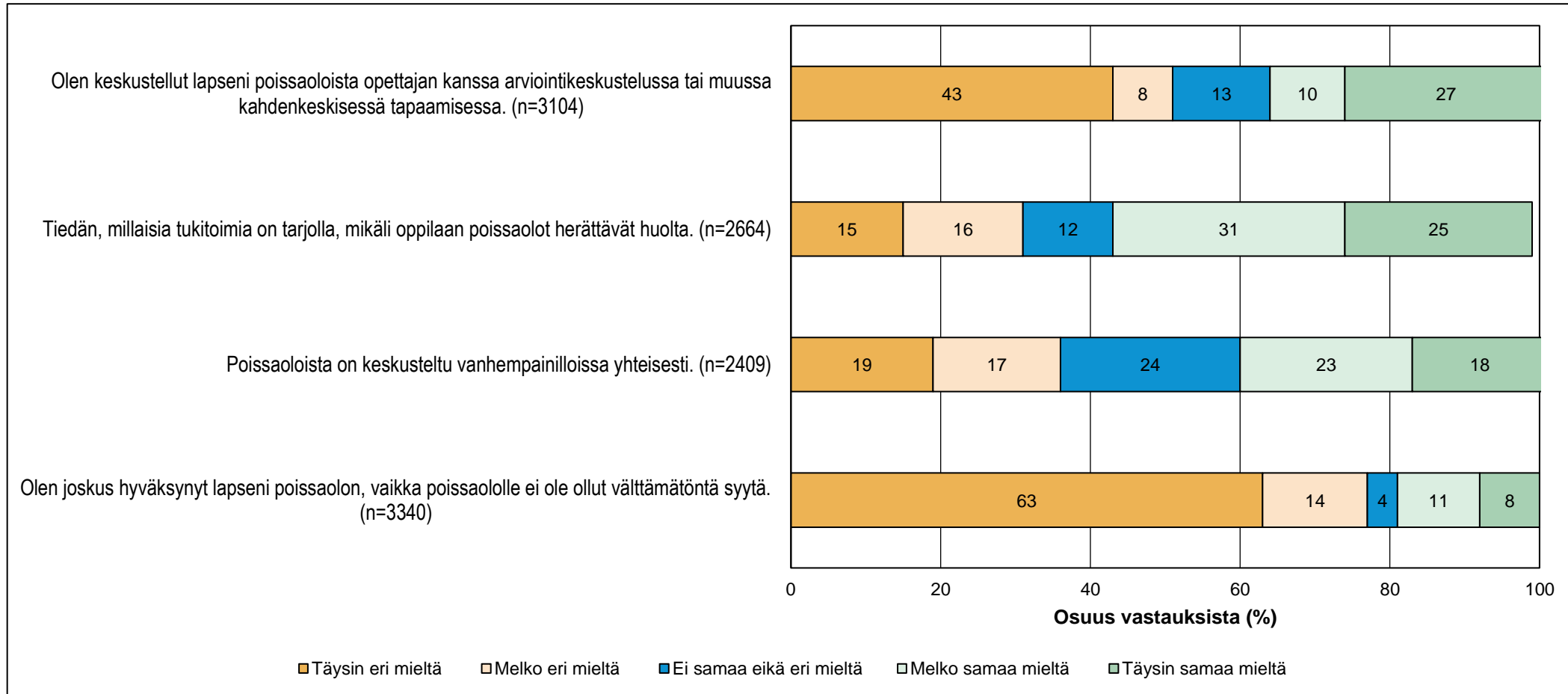

Oman lapsen kouluhyvinvointi herättää huolta

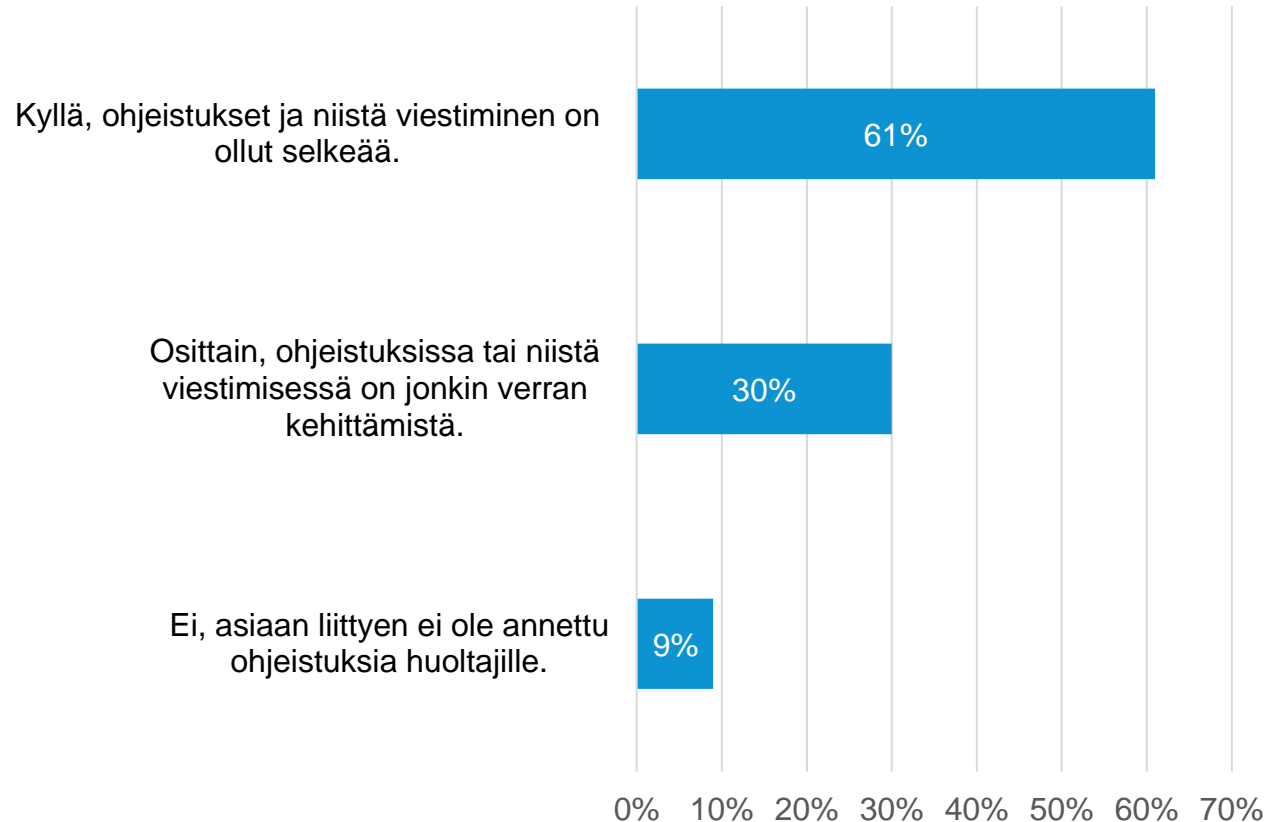

- 37 % huoltajista on ollut huolissaan oman lapsen viihtymisestä koulussa
- 26 % huoltajista on ollut huolissaan lapsen haluttomuudesta mennä kouluun
- 25 % huoltajista on ollut huolissaan lapsen koulupoissaoloista
- Huoltajat korostavat etenkin opettajiin ja oppimiseen sekä turvalliseen ilmapiiriin ja vertaissuhteisiin liittyviä tekijöitä viihtymistä estävinä tekijöinä.

Poissaoloihin liittyvistä käytännöistä keskustellaan vaihtelevasti huoltajien kanssa

Onko lapsesi koulusta tämän lukuvuoden aikana ohjeistettu, miten erilaisissa poissaolotilanteissa tulee toimia (n = 3420)?

- Kysymyksessä täsmennettiin, että koulun antama ohjeistus voi koskea esimerkiksi sitä, miten poissaoloista ilmoitetaan koululle (sairaspoissaolot, lääkärikäynnit tai muut lyhyemmät poissaolot), miten pidempiä poissaoloja varten anotaan vapaata ja miten huoltajan tulee toimia, mikäli lapsi on luvattomasti poissa koulusta.
- Avovastauksissa huoltajat toivoivat että ohjeistus olisi helposti löydettävissä ja siitä muistuteltaisiin säännöllisesti.
- Täsmennyksiä ohjeistuksiin kaivattiin etenkin vain osan päivää kestävien poissaolojen osalta. Huoltajat toivoivat myös, että ohjeistuksissa selkeytettäisiin sitä, miten koulutehtävistä viestitään oppilaalle poissaolon aikana.

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Opetusvelvollisuuteen sitomaton henkilöstö- resurssi

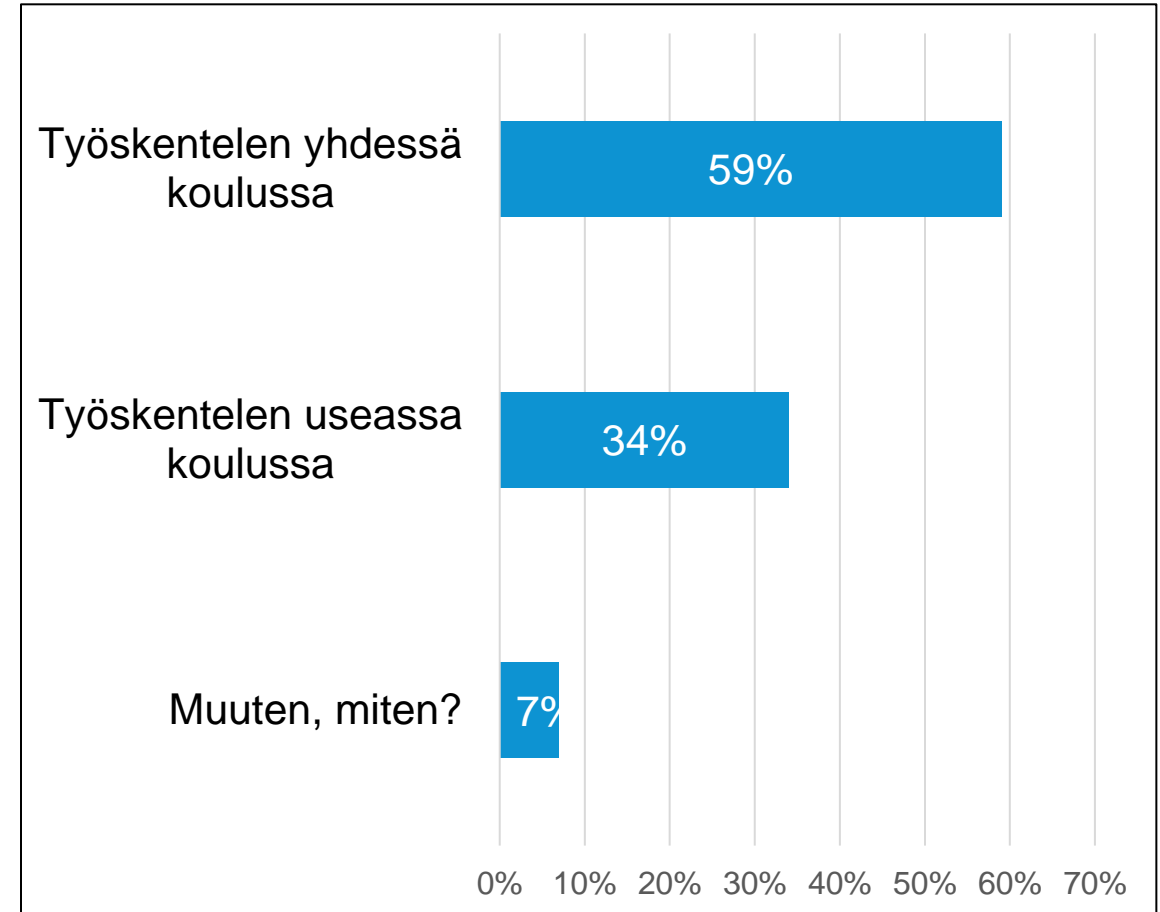
Eeva-Liisa Markkanen

Arviointiasiantuntija, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Opetusvelvollisuuteen sitomattomat työntekijät

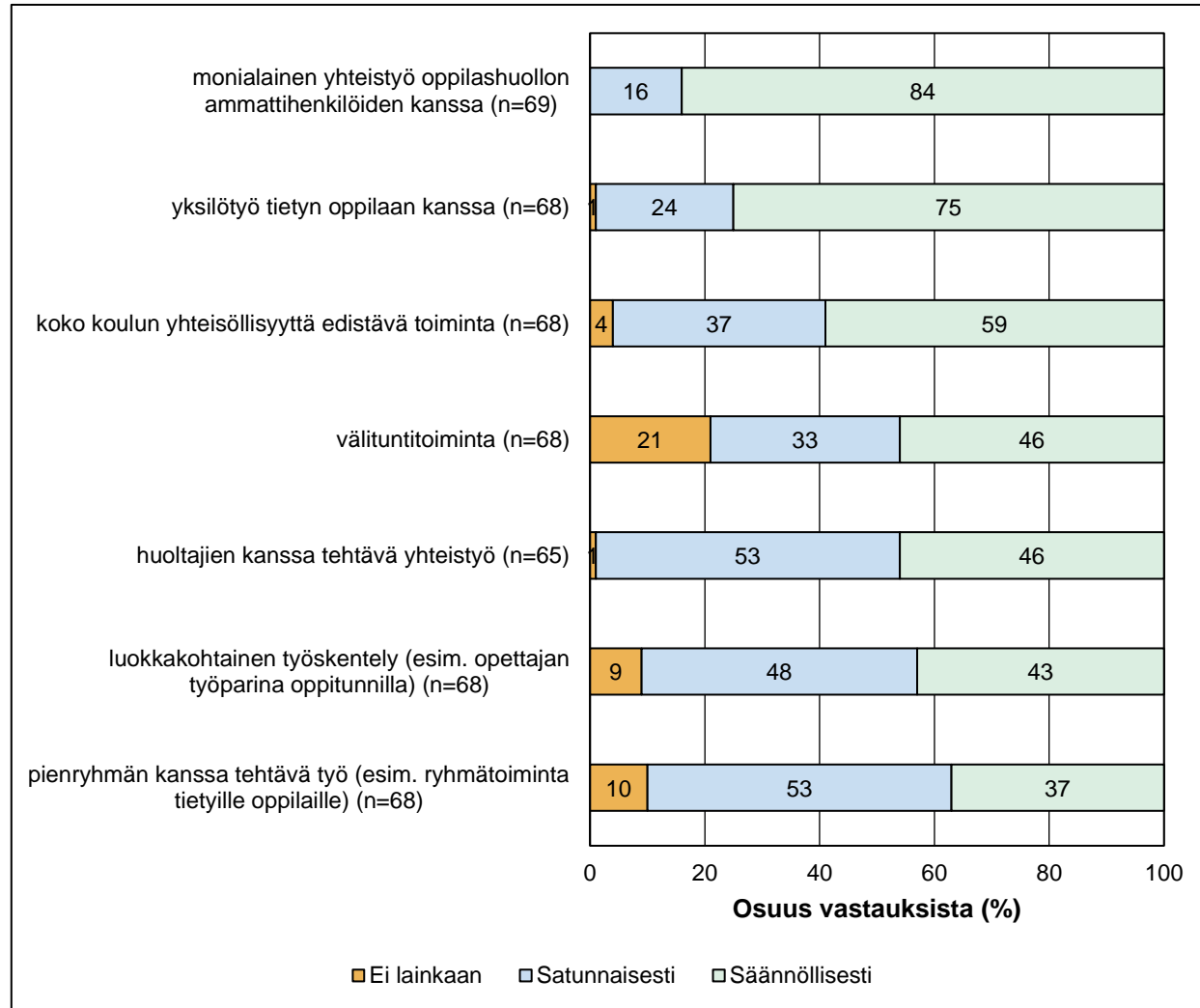
Sitouttavan kouluuyhteisötyön kehittämishankkeissa työskentelee opetusvelvollisuuteen sitomattomia työntekijöitä ainakin 16 erilaisella nimikkeellä:

- kouluvalmentaja
- koulutukihenkilö
- erityistyöntekijä
- erityissosiaaliohjaaja
- koulusosionomi
- koulutsemppari
- kouluuyhteisöohjaaja
- hyvinvointiohjaaja
- yhteisöohjaaja
- kasvatusohjaaja
- kouluuyhteisötyöntekijä
- koulukohtauttaja
- hanketyöntekijä
- koulupsyykkari
- närvarokoordinator
- kouluohjaaja

n=79

Kouluvalmentajien omat arviot toimenkuvan sisällöistä

- Kouluvalmentajien toimenkuvien sisällöissä ja työn painopisteissä on kouluvalmentajien oman arvion mukaan paljon vaihtelua.
- Työn tavoitteita koskevissa avovastauksissa työntekijät korostavat läsnäoloa ja oppilaiden kohtaamista.
- Työtehtäviin kuuluu arviointiaineiston mukaan sekä koko kouluyhteisön hyvinvointia edistävää yhteisöllistä työtä että kohdennettua työtä, joka keskittyy erityisesti sellaisten oppilaiden tukemiseen, joilla on ongelmia säännöllisessä koulunkäynnissä.
 - On tärkeä huolehtia siitä, että tämä kohdennettu työ toteutetaan koulussa suunnitelmallisesti ja huomioiden toimenkuvan hallinnolliset rajoitukset sekä rajapinta oppilashuollon palveluihin.

SKY-kehittämiskouluissa opetusvelvollisuuteen sitomattomalle henkilöstöresurssille on nähty suurta tarvetta

Koulun johdon ja opettajien vastauksissa korostettiin ryhmäyttämisen tukemista sekä tukea tarvitsevien oppilaiden tunnistamista

”Tunnetaitojen opiskeluun ja ryhmäyttämiseen, yhteistyön lisäämiseen, kouluviihtyvyyden lisäämiseen.”

”Poissaoloja ennaltaehkäisevään toimintaan mukaan lukien ryhmäytykset, nivelyökaluksi opetus- ja oppilashuoltohenkilön tekemän työn edelleen kehittämiseksi.”

”Olemme saaneet nuoria hakeutumaan kouluvalmentajan luokse silloin, kun he muutoin olisivat lähteneet koulusta pois kesken päivän esim. ahdistuksesta johtuen. Kouluvalmentaja on välitunnilla tarkkaillut tilannetta opettajien ohella ja "etsinyt" syrjään jääviä nuoria.”

Yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien kuvauksissa korostettiin kohtaamista ja matalan kynnyksen tukea

”Ryhmäytyminen nilvevaiheessa, helposti lähestyttävä turvallinen aikuinen koulussa, pienryhmätoiminta, "akuutin aikuisen"-tarve”

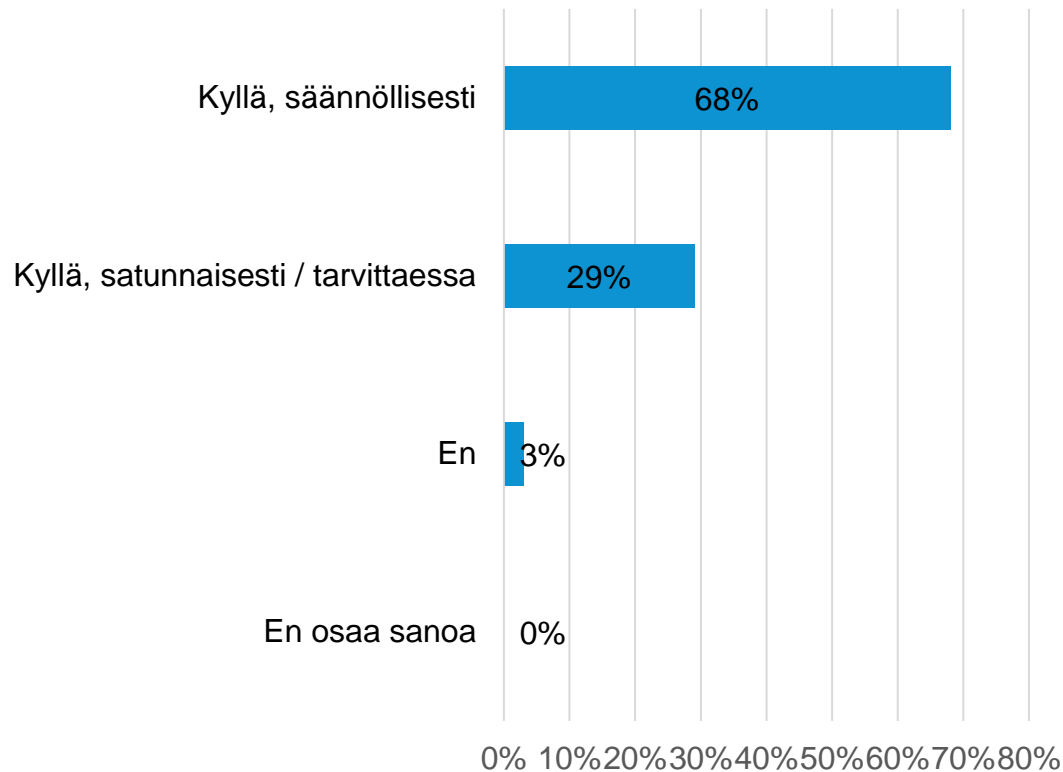
”Ryhmäyttäminen, viihtyvyyden lisääminen esim. toimintavälitunnein, yksittäisten oppilaiden kouluuntulon tukeminen ja perheen sitouttamiseen kouluuntuloon ja vanhempien tukeminen.

Nopeasti muuttuviin tilanteisiin aikuinen, jolla on aikaa. Yhteisöllisyyden vahvistamiseen.”

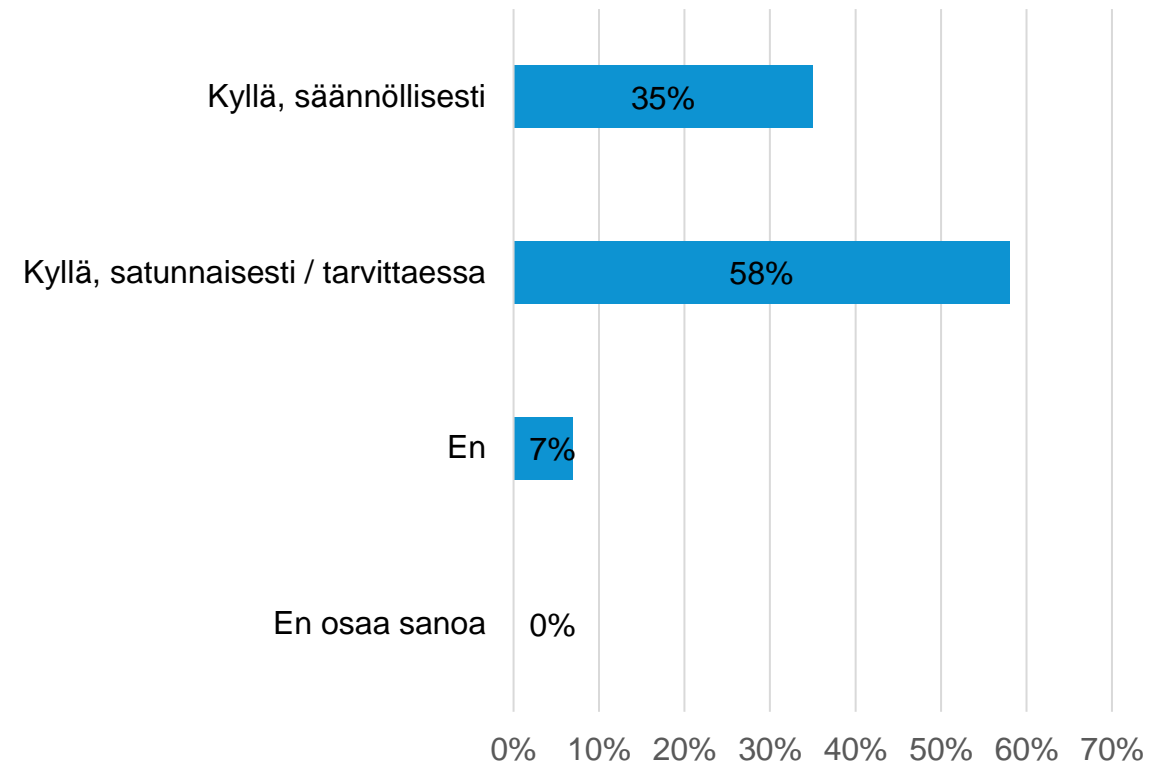
”Matalan kynnyksen aikuinen, joka liikkuu välitunneilla ja luokissa- Tukena paljon poissaoleville oppilaille (mm. auttaa tulemaan kouluun)- Kaikille koulun oppilaille suunnattua toimintaa (esim. läksykerho, välituntitoiminta, ryhmäytys, oppituntien pitäminen yhteisölliseen oppilashuoltoon liittyen).”

Kouluvalmentajien osallistuminen YHR-kokouksiin sekä opettajien kokouksiin

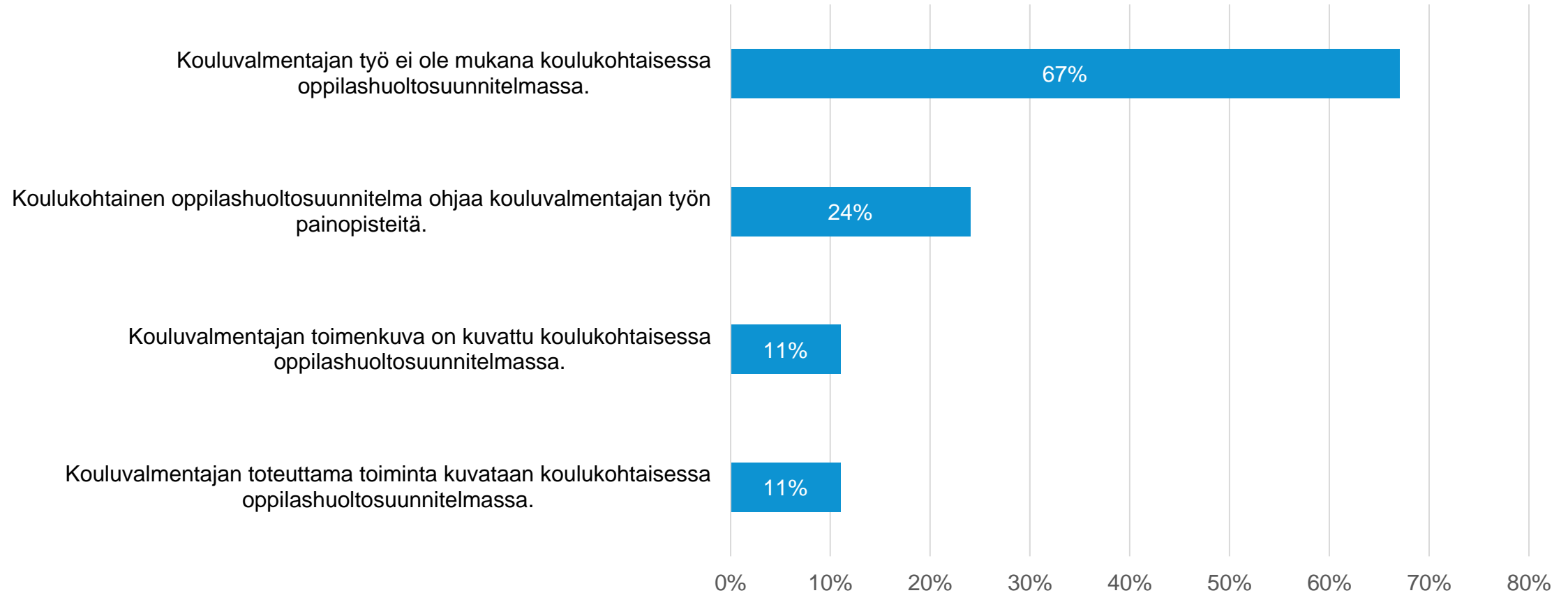
Osallistutko yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän kokouksiin? (n=70)

Osallistutko opettajien kokouksiin? (n=70)

Yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien näkemys kouluvalmentajan työn linkittymisestä oppilashuoltosuunnitelmaan (n=59)

Koulun johdon ja opetushenkilöstön kokemukset kouluvalmentajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä

	Eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Samaa mieltä
Kouluvalmentajan toimenkuva ja rooli koulu yhteisössä on selkeä. (n=70)	22 %	7 %	71 %
Kouluvalmentajan työ on vahvistanut yhteisöllisyyttä koulussa. (n=67)	15 %	14 %	71 %
Kouluvalmentajan toimenkuvasta ja roolista on käyty työyhteisössä yhteistä keskustelua. (n=69)	31 %	15 %	54 %
Yhteistyö kouluvalmentajan ja opetushenkilöstön välillä toimii hyvin. (n=68)	9 %	9 %	82 %
Roolit ja vastuut kouluvalmentajan ja oppilashuollon ammattihenkilöiden välillä on selkeästi määritelty. (n=67)	31 %	16 %	53 %

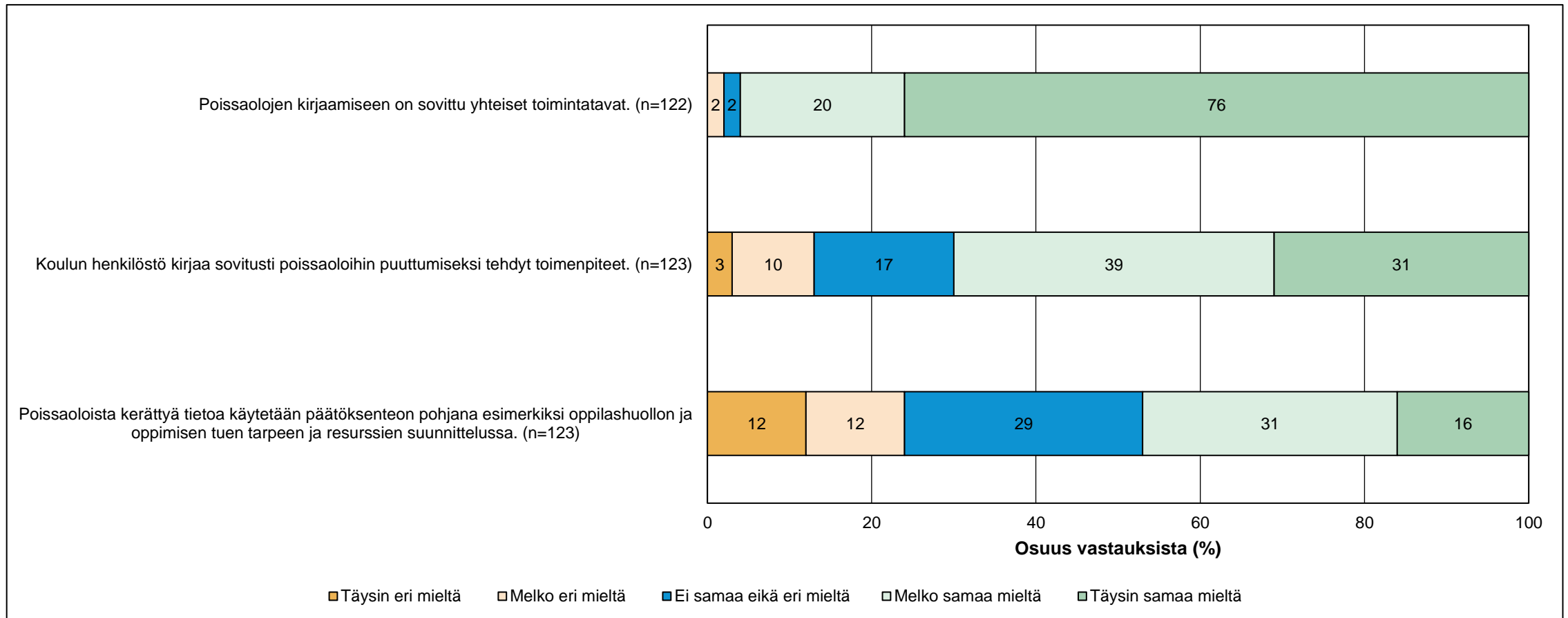
KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

Poissaoloihin puuttumisen kohdennetut ja intensiiviset toimenpiteet ja käytänteet

Niina Rumpu

Arviointiasiantuntija, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Poissaolojen kirjaamiseen on sovittu yhteiset toimintatavat – poissaoloihin puuttumiseksi tehtyjen toimenpiteiden kirjaamisessa sekä tiedon hyödyntämisessä kehitettävää

Yhteisöllisten oppilashuoltoryhmien arvio poissaolotilanteissa eniten ja vähiten käytettävistä tukitoimista

Huoltajien kokemuksia poissaoloihin puuttumisen hyvistä yhteistyön käytännöistä

- Huoltajat nostivat onnistuneiksi yhteistyön käytännöksi laadukkaan ja onnistuneen kommunikation opetushenkilökunnan kanssa, matalan kynnyksen yhteistyön sekä yhteistyön jatkuvuuden.
- Hyviksi yhteistyön käytännöiksi mainittiin myös mahdollisuus joustaviin ja yksilöityihin opetusjärjestelyihin, oppilashuolloilta ja muilta opetukseen sitomattomalta henkilökunnalta saatu tuki sekä koulutuksen järjestäjän tasolta asetetut systemaattiset puuttumisen keinot.

”Opettajat ovat olleet yleisesti ymmärtäväisiä lapseni asioissa. Tapaaminen opettajan ja erityisopettajan kanssa oli hyvä. Kaipaisin toisinaan lapselle tukiopetusta tai ohjeita kotiopiskeluun voinnin salliessa, ja olen tukiopetusta toisinaan lapselleni pyytänyt- ja joissain kouluaineissa saanutkin. Iso kiitos!”

Huoltajien näkemyksiä kehittämistä vaativista käytännöistä poissaolotilanteissa

- **Merkittävimmiksi kehityskohteiksi huoltajat mainitsivat oppilaan tarpeiden huomioimisen opetuksen järjestämisessä sekä koulun henkilökunnan kohtaamisen taidot ja kohtaamisen mahdollistamisen.**
- **Osa huoltajista kiinnitti huomion koulun rooliin vertaissuhteiden tukemisessa ja koulun myönteisen ilmapiirin edistämässä.**
- **Lisäksi toivottiin enemmän tukea koulun ulkopuolisiin sosiaali- ja terveystalveluihin pääsemisessä sekä tiiviimpää moniammatillista yhteistyötä näiden tahojen osalta**
- **Sairauspoissaoloihin puuttumisen toivottiin olevan kevyempää, eikä sairauspoissaolojen toivottu aloittavan yhtä raskaita puuttumisen prosesseja kuin muiden poissaolojen.**

” Silloin kun on lapselle diagnoosi tulossa, ammattilaiset kohtaamaan lapsen myös koulussa, ei perinteiset autoritääriset ja tasapäistävät vanhanaikaiset opettajat, joilta puuttuu kyky ja resurssit kohdata erilaisuus. Lapselta kun karkaa oppimisen tavoitteet liian kauaksi, on ihan turha luulla, että pakottamalla löytyisi oppimisen ilo.”